

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL

MEZŐGAZDASÁG
2006

BUDAPEST, 2007

© KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL

Készült a KSH

Mezőgazdasági és környezetstatisztikai főosztályán

ISBN 978-963-235-116-2

Főosztályvezető:

Dr. Laczka Éva

Főosztályvezető-helyettes:

Dr. Pintér László

Készítette:

Kaposi Lajos

Bóday Pál

Valkó Gábor

Másodlagos publikálás csak KSH forrásmegjelöléssel történhet!

Tartalom

Összefoglaló	5
1. Az élelmiszer-gazdaság helye a nemzetgazdaságban.....	6
2. Termelési tényezők.....	7
3. A mezőgazdaság teljesítménye makrogazdasági mutatók alapján	10
4. A termelés főbb jellemzői.....	13
5. Értékesítés, felvásárlási és ráfordítási ár	19
6. Külkereskedelem	23
Módszertani megjegyzések.....	29

Jelmagyarázat:

- . . = az adat nem ismeretes
- = a megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő

Összefoglaló

A mezőgazdaság bruttó termelése a 2004. évi kiemelkedő (23,0%-os) növekedést követően kisebb mértékben csökkent, 2005-ben 8,5%-kal, 2006-ban pedig az előzetes adatok szerint 2,2%-kal. Az utóbbi másfél évtized során a 2006. évinél többet az előző két éven kívül mindössze 1991-ben produkált a mezőgazdaság. Az elmúlt három évben a termelés kiugrását alapvetően a gabonafélék magas hozama határozta meg, mely a 2004. évi rekordtermés után csökkent ugyan, de még így is átlag feletti szinten maradt. Az állattenyésztés bruttó termelése 2004-ben egytizeddel esett vissza, 2005-ben stagnált, 2006-ban ismét csökkent, 2,9%-kal.

Kalászos gabonából összesen 6,2 millió tonnát takarítottak be, 13%-kal kevesebbet az előző évinél. Kukoricából 8,3 millió tonna termett, 8%-kal kevesebb, mint 2005-ben. Napraforgóból 2006-ban az előző évinél 5%-kal nagyobb területen ezzel arányosan több, 1,2 millió tonna termett. A repce területe 17%-kal nőtt, 334 ezer tonnás termésmennyisége 18%-kal haladta meg az egy évvel korábbit.

Zöldségfélékből 2006-ban 1,8 millió tonnát takarítottak be, 15%-kal többet, mint az előző évben. A 863 ezer tonnás gyümölcstermés 18%-kal, az 523 ezer tonnás szőlőtermés 10%-kal haladta meg az egy évvel korábbit.

Az állatállomány (a sertés és a liba kivételével) tovább csökkent. A szarvasmarhák száma 702 ezer darab volt 2006 december 1-jén, 6 ezerrel kevesebb, mint egy évvel korábban. A sertések száma közel 4 millió volt, 134 ezerrel (3,5%-kal) több az egy évvel korábbinál. A tyúkfélék száma 30,3 millió, a pulykaállomány 4,1 millió darab volt, 5, illetve 7%-kal kevesebb mint 2005 decemberében.

Az előzetes adatok szerint 2006-ban 1,4 millió tonna vágóállatot termeltek a gazdálkodók, az előző évvel közel azonos mennyiséget. A vágóállattömeg kilenctizedét (egymással közel azonos arányban) a vágósertés és a vágóbaromfi adta. Vágósertésből az előző évhez képest 2,0%-kal növekedett, vágóbaromfiból 2,3%-kal csökkent a termelés. A legnagyobb értékű állati termék, a tehéntej termelése (1,8 milliárd liter) 5,0%-kal, a tyúktojásé (2,9 milliárd darab) 2,0%-kal csökkent a 2005. évihez képest.

A mezőgazdasági termékek termelőiár-színvonala 2006-ban 10,6%-kal (ezen belül a növényi termékeké 18,0%-kal, az élő állatoké és állati termékeké 4,0%-kal) növekedett. **Meghatározó jelentőségű volt a gabonák élénk külpiazi kereslete.**

2006-ban Magyarország az élelmiszerek, italok és dohányárak külkereskedelmében összesen 140 országgal állt kapcsolatban, melynek során összesen 214,5 milliárd Ft aktívumot ért el, ezen belül 81 országgal szemben összesen 381,1 milliárd Ft exporttöbbletre tett szert, 59 országból viszont összesen 166,6 milliárd Ft importtöbbletet fogadott be. Az egyenleg 2004-2005-ben jelentősen lecsökkent. Ezt a tendenciát 2006-ban a szántóföldi növények korábbinál magasabb áron történő értékesítése törte meg. **A gabonafélék forgalmából 2004-ben a külkereskedelmi egyenleg 30,1%-a, 2005-ben 51,6%-a, 2006-ban 63,4%-a származott.**

A mezőgazdaságban (a vad- és erdőgazdálkodással, valamint a halászattal együtt) 2006 végén 52,8 ezer vállalkozást tartottak nyilván, 4,5%-kal (nemzetgazdasági szinten 2,1%-kal) kevesebbet, mint egy évvel korábban.

A mezőgazdaságban 2006-ban (éves munkaerőegységben kifejezve) 110 ezer fő volt a fizetettek száma, amihez a nem fizetett (általában részmunkaidőben és időnyjellegűen végzett) munkát is hozzászámítva összesen 512 ezres létszámnak megfelelő volt a munkafelhasználás. Az alkalmazásban állók nettó keresete 7,5%-kal (a nemzetgazdasági átlaggal azonos mértékben) növekedett.

1. Az élelmiszer-gazdaság helye a nemzetgazdaságban

A mezőgazdaság súlya a foglalkoztatásban, a bruttó hozzáadott érték előállításában és a beruházásokban egyaránt 4-5% között alakult 2006-ban. Az utóbbi tíz évben is folyamatosan csökkent a mezőgazdaság foglalkoztatásban és GDP-termelésben betöltött szerepe, a beruházásokból viszont a 2000–2003 közötti időszakban növekvő hányadot ért el, ezután részaránya visszaesett, de az 1990-es évtized második felében mérthez képest magasabb szinten maradt.

A nemzetgazdaságban foglalkoztatottak 4,9%-a, 191 ezer fő dolgozott a mezőgazdaságban 2006-ban, 1,6%-kal kevesebb, mint az előző évben (a csökkenés hibahatáron belüli volt, vagyis nem szignifikáns).

A mezőgazdaság 2006-ban a megtermelt bruttó hozzáadott értékből az előző évvel azonosan 4,3%-kal részesedett, a 2004. évi (a kiugróan magas gabonatermessel összefüggő) aránytól azonban elmaradt.

A mezőgazdasági beruházások aránya a nemzetgazdaságiakon belül a 2000–2005 közötti időszak minden évében magasabb volt, mint 2006-ban.

1. tábla

Az élelmiszer-gazdaság helye a nemzetgazdaságban

Év	A mezőgazdaság ^{a)} részaránya				Élelmiszer, ital, dohányáruc)			Fogyasztóiár-index, előző év=100,0	
	a foglalkoztatásban, ^{b)} %	a bruttó hazai termék (GDP)	a bruttó hozzáadott érték	a beruházásban	részaránya		külkereskedelmi forgalmának egyenlege, milliárd Ft		
					a fogyasztásban ^{d)}	az exportban			
								termelésében	
folyó áron, %									
1995	8,0	5,9	6,7	2,9	..	20,3	227,6	131,1	128,2
1996	8,3	5,8	6,6	3,5	30,7	18,4	244,7	117,3	123,6
1997	7,9	5,2	5,9	3,6	30,4	13,0	295,6	117,5	118,3
1998	7,5	4,9	5,5	3,6	30,3	10,5	314,8	114,4	114,3
1999	7,1	4,2	4,8	3,3	28,2	8,0	273,3	102,9	110,0
2000	6,6	4,6	5,4	4,7	27,6	6,9	302,2	109,2	109,8
2001	6,3	4,5	5,2	5,5	27,7	7,5	374,8	113,8	109,2
2002	6,2	4,0	4,6	5,5	27,0	6,8	308,9	105,4	105,3
2003	5,5	3,7	4,3	6,1	26,6	6,5	303,2	102,7	104,7
2004	5,3	4,1	4,8	4,3	26,1	6,0	223,1	106,5	106,8
2005	5,0	3,7	4,3	4,5	25,1	5,8	181,1	102,5	103,6
2006	4,9	3,7	4,3	4,2	..	5,5	214,5	107,7	103,9

a) Mezőgazdaság, erdő- és vadgazdálkodás, halászat ágba sorolt gazdasági szervezetek. b) A munkaerő-felmérés adatai. c) A javak rendeltetése (COICOP) szerint. d) A háztartások hazai fogyasztási kiadásaiából.

Az élelmiszer-gazdaság egyre csökkenő hányadát adja a lakossági fogyasztásnak és az exportnak, külkereskedelmi aktívuma is csökkenő összegű az utóbbi években.

A nemzetgazdaság összes exportján belül az élelmiszer-gazdaság részaránya az 1990-es évtized második felében jelentősen visszaesett, ezután mérsékelt ütemben tovább csökkent, 2006-ban 5,5%-ot tett ki. A mezőgazdasági és élelmiszer-ipari termékek külkereskedelmi forgalmának kiviteli többlete 2001–2003 között az előző három évhez képest még nőtt, ezután azonban az import élelmiszerek (az EU-csatlakozást követő) fogyasztásának növekedése következtében számottevően csökkent. A kiviteli többlet 2006-ban – előző évihez viszonyított növekedése ellenére – jelentősen elmaradt a néhány évvel korábbtól.

A háztartások fogyasztási kiadásai negyedét költötték 2005-ben élelmiszerekre és élvezeti cikkekre. (Az életszínvonal-növekedés eredményeként egyre bővül a szolgáltatások

igénybevétele, ezzel szemben a fogyasztási kiadásoknak egyre csökkenő hányadát képviseli az élelemre fordított összeg.)

Az infláció mérséklésében hosszú távon szerepe volt az élelmiszer-gazdaságnak. A fogyasztóiár-színvonal 2006-ban 865%-kal, ezen belül az élelmiszereké mérsékeltebben, 781%-kal volt magasabb, mint 1990-ben. 2006-ban azonban az élelmiszerek árnövekedése inflációt gerjesztett, így pl. a burgonya 73%-kal, a friss zöldség 44%-kal, a tojás 11%-kal, a sertéshús 9%-kal, a tej 7%-kal (a baromfi hús viszont mindössze 2%-kal) drágult.

BŐVEBBEN

2. Termelési tényezők

2.1. A gazdálkodás szervezeti keretei

A mezőgazdaságban, az erdőgazdálkodásban és a halászatban összesen 52 769 vállalkozást regisztráltak 2006 végén, 4,5%-kal kevesebbet, mint egy évvel korábban. (Eközben a nemzetgazdaságban összesen 2,1%-kal csökkent a vállalkozások száma.)

A társas vállalkozások száma kisebb mértékben csökkent, mint az egyéni vállalkozásoké. Az előbbieket körében a szövetkezetek száma fogyatkozott, a gazdasági társaságoké viszont növekedett, főként a betéti társaságoké.

2. tábla

A regisztrált vállalkozások száma
(év végén)

Megnevezés	2003	2004	2005	2006	2006. év a 2005. év %-ában
Társas vállalkozás összesen	14 590	14 672	14 062	13 815	98,2
ebből: korlátolt felelősségű társaság	6 441	6 701	6 565	6 625	100,9
részvénytársaság	335	337	329	331	100,6
betéti társaság	4 478	4 464	4 273	4 473	104,7
szövetkezet	1 883	1 767	1 549	1 387	89,5
Egyéni vállalkozás	41 341	41 572	41 165	38 954	94,6
Vállalkozás összesen	55 931	56 244	55 227	52 769	95,5
Ebből: 500 fő és nagyobb	19	16	13	10	76,9
250–499 fő	27	26	25	28	112,0
50–249 fő	518	485	434	418	96,3
20–49 fő	871	842	802	741	92,4
10–19 fő	916	923	872	837	96,0
1–9 fő	10 733	24 157	32 434	31 606	97,4
0 fő és ismeretlen	42 847	29 795	20 647	19 129	92,6

Tovább csökkent a vállalkozások munkaerő-felhasználása. Az 500 főnél nagyobb létszámú kategóriából 3 szervezet átkerült a 250–499 fős tartományba, a 20–49 főt alkalmazók közül pedig viszonylag nagyszámú szervezet csúszott át az ennél kevesebbet foglalkoztatók közé. A 10 főnél kevesebbet foglalkoztatók (zömmel családi, jelentős részben egyéb munkaviszony mellett kiegészítésként tevékenykedő vállalkozások) száma csökkent a leginkább, nagyobb mértékben, mint 2005-ben.

2.2. Földhasználat

Az ország 9 millió 303 ezer hektár területéből 7 millió 689 ezer hektár (82,6%) termőterület volt 2006-ban. A termőterület aránya hosszabb időszakot tekintve folyamatosan, kismértékben csökken, elsősorban a települések és az infrastruktúra terjeszkedése következtében. A termőterületen belül 5 millió 817 ezer hektár mezőgazdasági, 1 millió 777 ezer hektár pedig erdőterület volt. Az ország területéből a mezőgazdasági terület 62,5%-ot, az erdő pedig 19,1%-ot foglalt el. Az előbbi arány európai összehasonlításban magas, az utóbbi alacsony. A 4 millió 510 ezer hektár szántóterület 48,5%-os aránya még kiemelkedőbb az európai országok közül. Az 1 millió 014 ezer hektár gyepterületnek már régóta egyre csökkenő hányadát hasznosítja a mezőgazdaság a szarvasmarha-állomány folyamatos csökkenése és szántóföldi tömegtakarmányozása következtében.

A birtokszerkezet lényegében nem változott 2005-höz képest. A mezőgazdasági földhasználatban a gazdasági szervezetekhez viszonyítva továbbra is az egyéni gazdálkodók és a gazdaságra nem azonosítható területek együttesen magasabb aránya jellemző.

3. tábla

Földhasználat gazdálkodási formák szerint
(május 31.)

Megnevezés	2003	2004	2005	2006	2006. év a	
					2003.	2005.
	1000 hektár				év %-ában	
Gazdasági szervezetek	3 781,4	3 815,0	3 845,5	3 779,5	100,0	98,3
Egyéni gazdálkodók	2 531,3	3 046,2	2 983,7	2 876,7	113,6	96,4
Egyéb mezőgazdasági hasznosítású terület	1 644,3	1 108,7	1 157,7	1 331,1	81,0	115,0
Egyéb nem mezőgazdasági hasznosítású terület	1 346,4	1 333,4	1 316,5	1 316,1	97,7	100,0
Összesen	9 303,4	9 303,4	9 303,4	9 303,4	100,0	100,0

Az ország összes földterületének 41%-át gazdasági szervezetek, 31%-át egyéni gazdálkodók használták. A fennmaradó 28% egyéb, felerészben nem mezőgazdasági hasznosítású volt.

2.3 A mezőgazdaság munkaerő-felhasználása

A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdasági szervezetek és az egyéni gazdaságok munkaerő ráfordítása jelentős eltéréseket mutat. Míg a gazdasági szervezetekben foglalkoztatottak, alkalmazottak többnyire napi 8 órában végzik tevékenységüket, addig az egyéni gazdaságokban nem ritka a napi néhány órás munkavégzés sem.

Mezőgazdasági munkaerő-felhasználás(éves munkaerőegység)¹

Megnevezés	2000	2004	2005	2006
Összesen	676 049	553 785	521 662	512 257
Ebből: nem fizetett	532 634	426 634	407 682	401 989
fizetett	143 415	127 151	113 980	110 268

Ez tette szükségessé az éves munkaerőegység fogalmának bevezetését, ami a néhány órás munkavégzés teljes munkaidős munkavégzésre (évi 1800 óra) való átszámítását teszi lehetővé, összehasonlíthatóvá téve a gazdasági szervezetekben és az egyéni gazdaságokban végzett munka nagyságát. Az EU gyakorlatában megkülönböztetjük a fizetett és a nem fizetett munkavégzést is, ez utóbbi az egyéni gazdaságokban a háztartások tagjai által végzett mezőgazdasági munkát fedi.

2006-ban 512 ezer dolgozó éves munkájának megfelelő munkamennyiséggel hozták létre az év folyamán megtermelt mezőgazdasági termékeket. A mezőgazdaság munkaerő-ráfordítás nagysága – a korábbi évekhez hasonlóan – tovább csökkent. A nem fizetett munkaerő felhasználása 1,4%-kal, a fizetett munkaerőé 3,3 %-kal volt kevesebb 2005-höz képest. Ugyanakkor alig változott a munkaerő-ráfordítás szerkezete, a fizetett munka az összes munkaerő-ráfordításnak alig több mint egyötödét tette ki.

Miközben az éves munkaerőegység jól használható a mezőgazdasági munka szerkezetének vizsgálatára, nem alkalmas a nemzetgazdaság más ágaival való összehasonlításra, hiszen ahhoz valamennyi nemzetgazdasági ág esetében éves munkaerőegységre kellene átszámolni a munkaerő-ráfordítást. A más nemzetgazdasági ágakkal való összehasonlításra a valamennyi nemzetgazdasági ágra kiterjedő munkaerő-felmérés és az intézményi munkaügyi statisztika szolgál.

A lakossági munkaerő-felmérés csak részben, az intézményi munkaügyi statisztika pedig egyáltalán nem számol az egyéni gazdaságokban végzett mezőgazdasági tevékenységgel.

A munkaerő-felmérés adatai szerint 2006-ban országosan 3,9 millió főt foglalkoztattak, ezen belül a mezőgazdaságban, a vad- és erdőgazdálkodásban valamint a halászatban 190,8 ezer fő (4,9%) dolgozott. A két ágazatban 1,3%-kal maradt el a foglalkoztatottak száma az előző évitől, miközben nemzetgazdasági szinten 0,7%-kal növekedett.

Az intézményi munkaügyi statisztika adatai szerint 2006-ban a mezőgazdaságban 94 ezer fő dolgozott, 4 100 fővel (4,4%-kal) kevesebb, mint az előző évben. A mező-, vad- és erdőgazdálkodásban, valamint a halászatban dolgozott a nemzetgazdaságban alkalmazottak 3,4%-a.

2006-ban a 4 főnél többet foglalkoztató élelmiszer-ipari szervezetek 107 ezer főt alkalmaztak, 6100 fővel kevesebbet, mint az előző évben. Az élelmiszeriparban dolgozók létszáma a nemzetgazdasági alkalmazottak 3,8%-át, ezen belül a feldolgozó ipariak 15,4%-át tette ki.

¹ Lásd: Módszertani megjegyzések.

2.4 A keresetek alakulása

A munkaügyi statisztika szerint a mezőgazdaságban a havi bruttó átlagkereset 111 978 Ft, a nettó 82 110 Ft (a nemzetgazdasági átlag 74%-a) volt 2006-ban a 4 főnél többet foglalkoztató szervezetekben. A bruttó átlagkereset 8,9%-kal (a nemzetgazdasági átlagnál 0,8 százalékponttal nagyobb mértékben), a nettó 7,5%-kal (a nemzetgazdasággal azonos mértékben) növekedett. Ez utóbbi alapján az agrárszféra nettó kereseti szintjének lemaradása a többi ágazathoz képest 2006-ban nem csökkent.

Az élelmiszeripar megfigyelt szervezeteiben a havi bruttó átlagkereset 138 127 Ft volt 2006-ban, 5,4%-kal magasabb, mint az előző évben. A havi nettó átlagkereset 94 806 Ft-ra, szintén 5,4%-kal emelkedett. Az élelmiszeriparban dolgozók keresete mind a nemzetgazdasági, mind a feldolgozó ipari átlagnál alacsonyabb volt, és lemaradása növekedett 2006-ban.

2.5 Termelőeszköz-ellátás

A mezőgazdasági tevékenységet közvetlenül vagy közvetve szolgáló állóeszközök bruttó felhalmozása 193,9 milliárd forint volt 2005-ben, folyó áron számítva a 2004. évi érték 123%-a. A nemzetgazdaság összes beruházásából a mezőgazdaság 2005-ben 4,5%-kal részesedett.

5. tábla

Mezőgazdasági bruttó állóeszköz-felhalmozás
(folyó áron, millió Ft)

Megnevezés	2003	2004	2005	2006 ⁺
Ültetvények	19 528	20 769	19 843	14 964
Állatok	30 153	29 012	28 594	25 087
Mezőgazdasági termékek bruttó állóeszköz-felhalmozása	49 681	49 781	48 437	40 051
Gépek, szállítóeszközök és egyéb eszközök	126 152	62 804	80 609	74 679
Épületek	42 739	45 536	54 037	52 797
Egyéb	11 471	5 833	4 906	3 078
Nem mezőgazdasági termékek bruttó állóeszköz-felhalmozása	180 362	114 173	139 552	130 554
Bruttó állóeszköz-felhalmozás (visszaigényelhető áfa nélkül)	230 043	163 954	187 990	174 936
⁺ Előzetes adat				

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet által megfigyelt értékesítők 195 milliárd Ft értékben forgalmaztak termelőeszközöket 2006-ban, 2%-kal nagyobb összegben, mint az előző évben. Az összes forgalom 28%-át az új gépek, további 10%-át az alkatrészek és egyéb műszaki áruk értéke tette ki 2006-ban. A növényvédőszeresek közel 32%-kal, a műtrágyák mintegy 31%-kal vettek részt a termelőeszköz forgalmazásban.

BŐVEBBEN

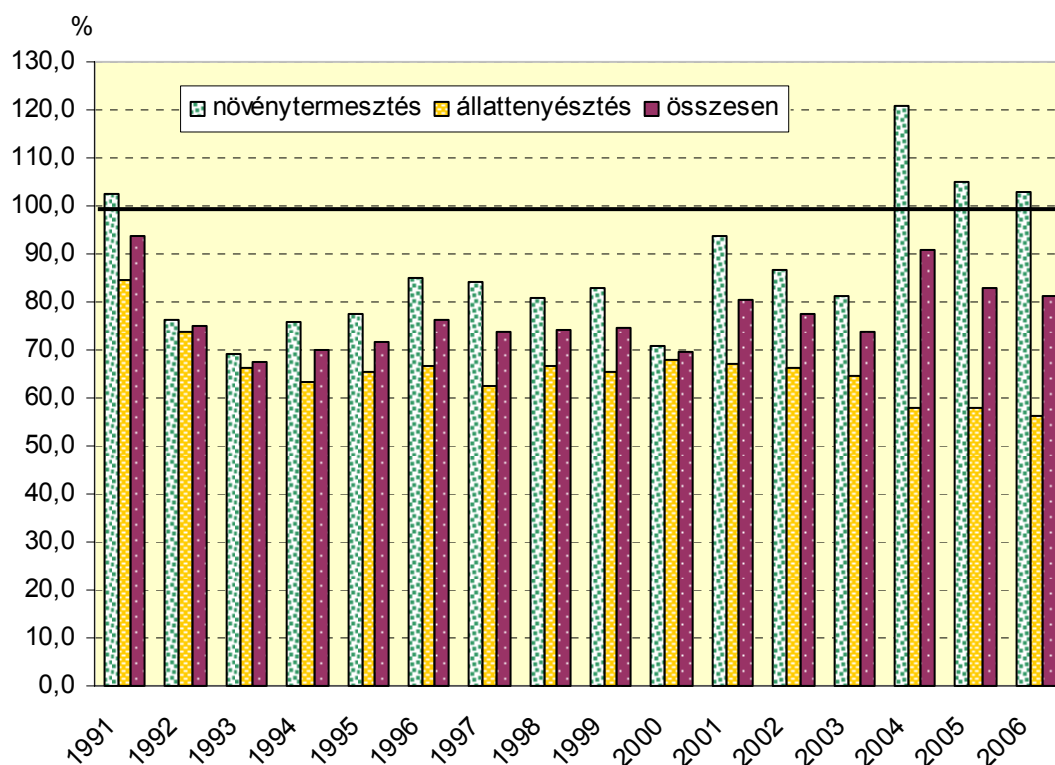
3. A mezőgazdaság teljesítménye makrogazdasági mutatók alapján

A mezőgazdaság **bruttó termelése** (mely tartalmazza a termelés során felhasznált saját előállítású termékek, pl. vetőmag értékét is) a 2004. évi kiemelkedő (23,0%-os) növekedést követően kisebb mértékben csökkent, 2005-ben 8,5%-kal, 2006-ban pedig az előzetes adatok szerint 2,2%-kal. Az utóbbi másfél évtized során a 2006. évinél nagyobb termelés mindössze

három esztendőben (1991-ben és azt követően 2004-2005-ben) jellemezte a mezőgazdaságot. Az elmúlt három évben a változást alapvetően a gabonafélék hozama határozta meg, ami a 2004. évi rekordtermés után csökkent ugyan, de még így is átlag feletti szinten maradt. A növényi termékek bruttó termelési értéke 2004-ben 48,8%-kal növekedett, 2005-ben viszont 13,2%-kal, 2006-ban pedig 1,7%-kal maradt alatta az előző évinek. Az állattenyésztés bruttó termelése 2004-ben egytizeddel esett vissza, 2005-ben stagnált, 2006-ban pedig ismét csökkent 2,9%-kal. A mezőgazdaság bruttó termeléséből 2006-ban 39%-kal (2000-ben még 47%-kal) részesedett az állattenyésztés, melynek növekedését nem váltotta ki a magas gabonatermés.

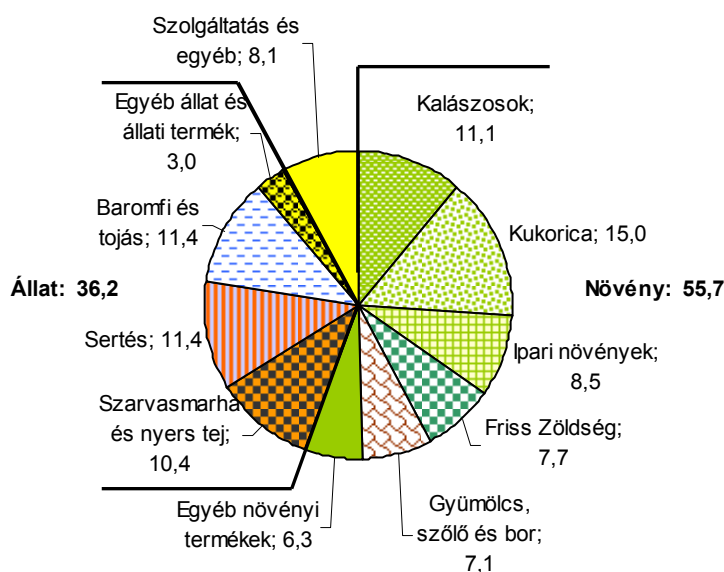
1. ábra

A mezőgazdaság bruttó termelési értéke
(1990=100,0)

A mezőgazdaság **teljes bruttó kibocsátásának** értéke a Mezőgazdasági Számlarendszer (MSZR) előzetes adatai szerint 1 609 milliárd Ft volt (folyó alapon) 2006-ban.

A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátása, 2006
(előzetes adatok folyó alapon, megoszlás, %)

Az MSZR-hez termelési, jövedelem- és tőkeszámlák tartoznak, melyek alkalmassá teszik a mezőgazdasági ágazat belső összefüggéseinek bemutatására, ágazati modellek megalapozására. Az MSZR – az EUROSTAT által kidolgozott módszertana révén – összehasonlíthatóvá teszi az egyes EU-tagországokban a mezőgazdasági termelők jövedelmi helyzetének változását és a mezőgazdasági termelés főbb jellemzőit.

A bruttó kibocsátás (mely nem tartalmazza a termelés során felhasznált saját előállítású termékek értékét) összehasonlító áron számolva 2,9%-kal kisebb volt 2006-ban, mint a még kedvezőbb gabonahozamú előző évben. Az ágazat teljes kibocsátásának értékéből a növénytermelés bruttó kibocsátása 56%-os, az állattenyésztésé 36%-os, a mezőgazdasági szolgáltatásoké és nem elválasztható másodlagos tevékenységeké 8%-os részarányt képviselt.

A **növényi termékek termelésének bruttó kibocsátása** az MSZR előzetes adatai szerint 896 milliárd Ft értékű volt folyó alapon 2006-ban, ennek kétharmada a szántóföldi növénytermelésből, egyharmada zöldség, szőlő- és gyümölcsstermelésből származott.

A szántóföldi növénytermesztésben a bruttó kibocsátás összehasonlító áron 7,7%-kal csökkent 2006-ban, a kertészeti, szőlő és gyümölcsstermelés 3,0% többletet ért el. A főbb szántóföldi kultúrák közül az előző évhez viszonyítva a gabonafélék 9,8%-kal, a cukorrépa 27,6%-kal kisebb, az olajosmagvúak viszont 7,4%-kal nagyobb bruttó kibocsátással zárták a 2006. évet.

Az **állattenyésztés bruttó kibocsátása** az MSZR előzetes adatai alapján 582 milliárd Ft értékű volt folyó alapon 2006-ban, melynek 68%-a élő állatokból, 32%-a állati termékekből származott.

Az állattenyésztésen belül az élő állatok bruttó kibocsátása összehasonlító áron 0,4%-kal növekedett, az állati termékeké 3,2%-kal elmaradt az előző évitől. Az élő állatok közül a szarvasmarha- és a sertés-kibocsátás (6,0, illetve 1,0%-kal) növekedett, a juh- és a baromfikibocsátás (4,0, illetve 1,0%-kal) csökkent. A nyers tej kibocsátása 4,0, a tojásé 2,0%-kal esett vissza.

A **bruttó hozzáadott érték** (mely a kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbözete) az előzetes adatok alapján 635 milliárd forint volt, összehasonlító áron számolva 4,6%-kal kisebb, mint az előző évben. A mezőgazdasági tevékenységből származó, folyó áron

számított **nettó vállalkozói jövedelem**, ami a nem fizetett munkaerő jövedelmét, valamint a gazdasághoz tartozó föld és tőke hozadékát méri, 2006-ban 358 milliárd forint volt, 9,7%-kal több, mint az előző évben.

A mezőgazdasági **munkaerő-felhasználás** előzetes adatai 2006-ra vonatkozóan mintegy 2%-os, az előző évi (6%-os) változásnál kisebb mértékű csökkenést mutatnak. Az élőmunka-felhasználás csökkenő tendenciája a gazdaságok számának csökkenésével és az értékesítésre termelők arányának növekedésével függ össze. Ez a folyamat azonban 2006-ban lelassult, ennek következtében a nem fizetett és a fizetett munkaerő igénybe vételének aránya változatlanul 78–22% maradt. A mezőgazdasági termelők által kifizetett nominális **munkavállalói jövedelem** 2006-ban – a munkavállalói létszám csökkenése ellenére – az előző évi 174 milliárd forintról 178 milliárd forintra (2,1%-kal) növekedett, ami az átlagkeresetek növekedésével magyarázható.

BŐVEBBEN

4. A termelés főbb jellemzői

4.1. Növénytermesztés

A **szántóterület** 4 millió 510 ezer hektár volt 2006-ban, az ország területének 48,5%-a (a mezőgazdasági terület 78%-a). Ebből 4 millió 423 ezer hektárt, a szántóterület 98%-át hasznosította a mezőgazdaság.

A 2006. május 31-i állapot szerint a mezőgazdasági hasznosítású szántóterület 94%-át – 4 millió 156 ezer hektárt – borította **vetésállomány**. A vetetlen és a kipusztult terület nagysága egyaránt tovább növekedett, összefüggésben a kedvezőtlen időjárási viszonyokkal.

6. tábla

A hasznosított szántóterület május 31-én

Megnevezés	2004	2005	2006	2005	2006
	1000 ha			az előző évi %-ában	
Vetésterület	4 288,8	4 245,7	4 155,7	99,0	97,9
Vetetlen terület	120,9	142,7	178,9	118,0	125,4
Kipusztult terület	13,2	38,3	87,9	290,2	229,5
Összesen	4 422,9	4 426,7	4 422,5	100,1	99,9

A szántóföldi növénytermesztés szerkezetében két számottevő változás volt az utóbbi években. A gabonafélék vetésszerkezeti aránya kismértékben ugyan, de csökkent a túltermelési problémák miatt, ezzel szemben a könnyen értékesíthető olajos magvúaké folyamatosan növekedett.

7. tábla

Szántóföldi vetésszerkezet

(%)

Megnevezés	2003	2004	2005	2006
Gabonafélék	68,7	69,9	69,1	69,1
<i>Ebből: búza, rozs</i>	27,5	28,5	27,9	27,2
<i>árpa</i>	8,3	7,8	7,6	7,3
<i>kukorica</i>	27,9	28,2	28,4	29,4
Hüvelyesek	0,6	0,5	0,5	0,4
Ipari növények	16,2	15,8	17,5	18,5
<i>Ebből: napraforgó</i>	12,1	11,2	12,2	12,8
<i>repce</i>	1,7	2,4	2,9	3,5
<i>cukorrépa</i>	1,3	1,4	1,5	1,2
Burgonya	0,8	0,7	0,6	0,6
Szálas- és lédús takarmányok	6,5	6,2	6,1	6,4
<i>Ebből: silókukorica</i>	2,6	2,4	2,2	2,0
<i>lucerna</i>	3,6	3,6	3,7	3,6
Zöldségfélék	2,5	2,3	2,0	2,0
Egyéb növények	4,7	4,6	4,2	3,0
Vetésterület összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

A gabonafélék közül a kalászosok területe fogyatkozott, a kukoricaé kissé növekedett. A szerkezetváltozás fő oka a kalászosok termelési technológiájának nagyobb sérülékenysége, az őszi és a kora tavaszi kedvezőtlen időjárás vetési munkákat gátló hatása. A kukoricaágazat pozícióját a nagyobb terméshozam, az átlaghozam kisebb mértékű ingadozása szintén erősítette.

Gabonafélék

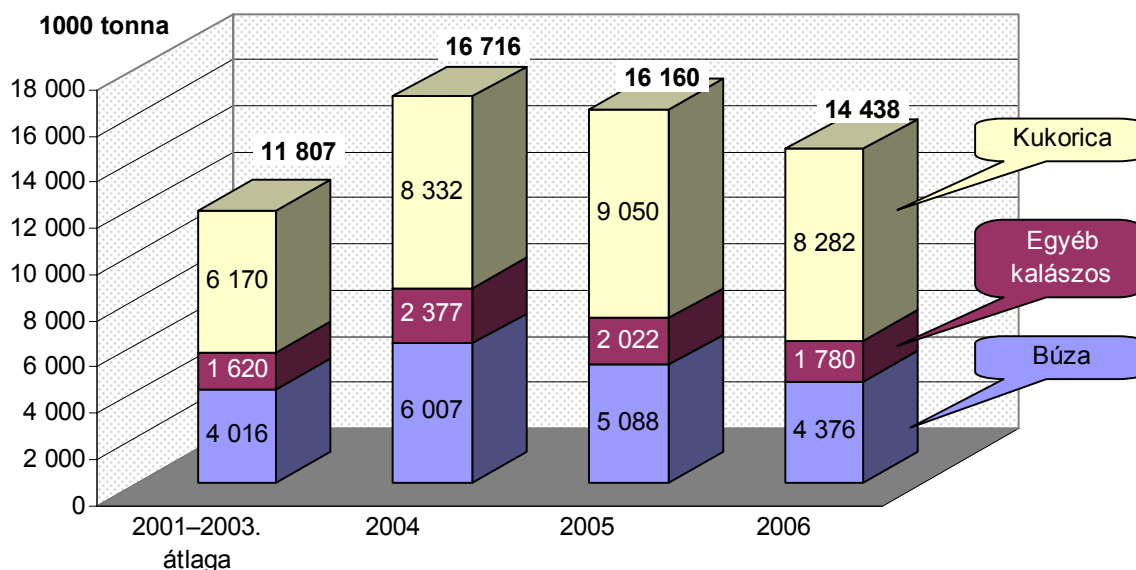
2006-ban 2,8 millió hektáron 14,4 millió tonna gabona termett, 11%-kal kevesebb, mint az előző évben. Kalászos gabonából összesen 6,2 millió tonnát takarítottak be, ez 13%-kal (950 ezer tonnával) kevesebb az előző évinél, de 19%-kal meghaladja 2001–2005 átlagát. Az egyes gabonafélék termésátlagai – a zab kivételével – csökkentek, termésmennyiségük 1 és 21% közötti mértékben alatta maradt a 2005. évinek, ugyanakkor a 2001–2005. évi átlagot 8 és 28% közötti növekménnyel meghaladta.

A legjelentősebb kalászos gabonából, a búzából 2006-ban az előző évinél csaknem 5%-kal kisebb betakarított területen 4,4 millió tonna termett, 710 ezer tonnával (14%-kal) kevesebb, mint egy évvel korábban. (2005-ben a belföldi felhasználás búzából 2,9 millió tonna volt.) Rozsból 95 ezer, árpából 1,1 millió tonna termett; 11, illetve 9%-kal kevesebb a 2005. évinél. Zabból az előző évvel közel azonos mennyiséget (156 ezer tonnát) takarítottak be; a triticales termésmennyisége (448 ezer tonna) 21%-kal kevesebb volt, mint egy évvel korábban.

Kukoricából 8,3 millió tonna termett, ami 8,5%-kal elmaradt az előző évi rekordterméstől, de még így is a valaha mért második legnagyobb termés hazánkban. (A 2005. évi belföldi felhasználás 4,1 millió tonna volt.)

A gabonafélék a 2004–2006. évek során az előző három évhez viszonyítva közel azonos nagyságú területen 34%-kal nagyobb terméshozamot produkáltak. Az évi átlagban 4,0 millió tonnás terméktöbblet (melyből mintegy 1,6 millió tonna kalászos, 2,4 millió tonna pedig kukorica volt) hasznosításához az EU intervenciós felvásárlása jelentette a fő segítséget.

A gabonafélék termésmennyisége

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal adatai szerint 2006 végén az ország intervencióval felvásárolt gabonakészlete 5,1 millió tonna, ezen belül 4,6 millió tonna (túlnyomórészt előző évek terméséből származó) kukorica volt. Ebből a készletből a szűkös szállítási kapacitás miatt havonta mintegy 200–300 ezer tonna (a szabadpiaci értékesítéssel együtt általában legfeljebb 400 ezer tonna) hagyja el az országot. Az FVM tájékoztatása szerint a kiszállítások mintegy 30%-a vasúton, 50–60%-a vízi úton, egytizede közúton történik. A tárolási gondok enyhítése végett egy év alatt csaknem 4 millió tonnával bővítették az ország raktárkapacitását.

Az **EU gabonatermése** 262 millió tonna volt 2006-ban, 1%-kal több, mint az előző évben, a kiemelkedő 2004-esztől 11%-kal maradt el. *Magyarország az EU gabonatermésének közel 6%-át állította elő.* A termés a tagállamok zömében csökkent, de pl. Portugáliában és Spanyolországban meghaladta az aszály miatt alacsony előző évi szintet.

Az EU összes gabonatermelésének 45%-át tette ki a **búza**, melynek 2006. évi termésmennyisége 5%-kal kevesebb volt, mint az előző évben. *Magyarország az EU búzatermeléséből mintegy 3%-kal részesedett 2006-ban.* A legnagyobb búzatermelőktől, Franciaországból, Németországból és Nagy-Britanniából a búzatermés 62%-a származott.

Árpából az EU-25 országai 3%-kal többet takarítottak be 2006-ban, mint egy évvel korábban. *Magyarország az EU árpatermésének 2%-át termelte.* A termés legnagyobb arányban Portugáliában és Spanyolországban növekedett az előző évi aszály után. A többlet túlnyomó része ez utóbbi országból származott. Az EU-25-ből a legnagyobb árpatermelők, Németország, Franciaország és Spanyolország együtt az össztermésből 56%-kal részesedtek.

A **kukoricatermelés** 8%-kal csökkent 2005-höz képest. *Magyarország az EU-25 harmadik legnagyobb kukoricatermelője 18%-os részaránnyal.* A legnagyobb termelők, Franciaország és Olaszország az EU-25 kukoricatermésének felét takarították be.

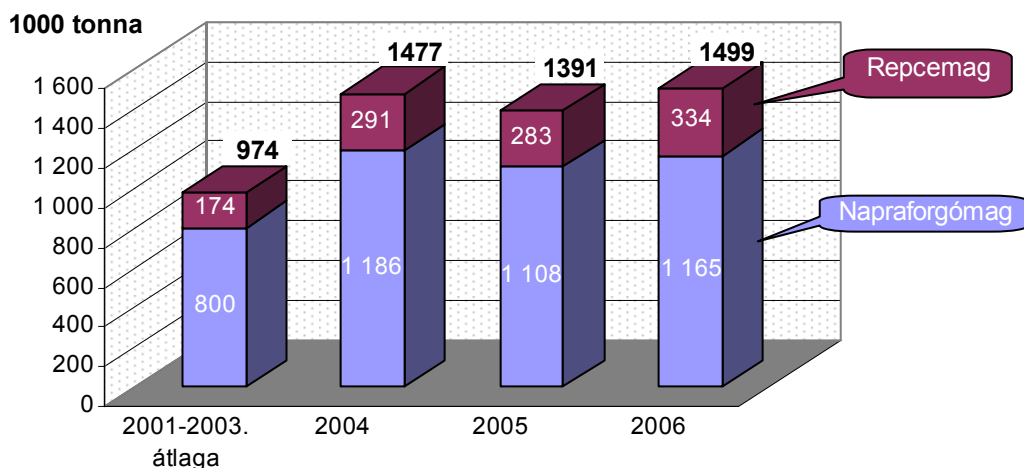
Ipari növények

A cukorrépa betakarított területe 19%-kal csökkent, 2,5 millió tonnás termésmennyisége csaknem 1 millió tonnával (27%-kal) volt kevesebb, mint 2005-ben. (Magyarország az EU-25 cukorrépaterméséből 2%-kal részesedett, a legnagyobb termelőktől, Franciaországból, Németországból, Olaszországból és Lengyelországból együtt az össztermés hattizede származott.)

Olajos magvakból a 2004–2006. években az előző három évhez viszonyítva 22%-kal nagyobb területről 49%-kal (évi átlagban mintegy 480 ezer tonnával) többet takarítottak be a termelők. Napraforgóból 2006-ban az előző évinél 5%-kal nagyobb területen ezzel arányosan több, 1,2 millió tonna termett. A repce betakarított területe 17%-kal nőtt, 334 ezer tonnás termés mennyisége 18%-kal haladta meg az egy évvel korábbi.

4. ábra

Az olajosmagvak termésmennyisége

Az EU-25-ben napraforgóból Magyarországnál többet mindössze Franciaországban termeltek, repceből viszont ezen kívül Németországban, Csehországban, Lengyelországban és Nagy-Britanniában is többet takarítottak be.

A főbb árunövények közül a kukorica és a repce termelésének intenzitása közt régióként igen jelentős, mintegy hatszoros, de a búzáé és a napraforgóé közt is számottevő, mintegy kétszeres volt az eltérés.

8. tábla

A főbb árunövények termelési intenzitása régióként, 2006
(100 hektár szántóra jutó termésmennyiség, tonna)

Megnevezés	Országos átlag	Maximum		Minimum		Maximum a minimum %-ában
Búza	97	Közép-Dunántúl	122	Észak-Alföld	3	168,0
Kukorica	184	Dél-Dunántúl	341	Észak-Magyarország	0	568,3
Napraforgó	26	Észak-Alföld	32	Nyugat-Dunántúl	6	205,7
Repce	7	Nyugat-Dunántúl	16	Észak-Alföld	2	626,9

Egyéb növények

Burgonyából 564 ezer tonna, az előző évinél 14%-kal (2001–2005 átlagához viszonyítva 25%-kal) kevesebb termett. (Magyarország az EU-tagországok burgonyatermésének mindössze 1%-át termelte.)

Zöldségfélékből 2006-ban 1,8 millió tonnát takarítottak be, 15%-kal többet, mint az előző évben. A 863 ezer tonnás **gyümölcs**termés 18%-kal, az 523 ezer tonnás **szőlő**termés 10%-kal haladta meg az egy évvel korábbi.

4.2. Állattenyésztés

Állatállomány

Az állatállomány csökkenése folytatódott. A 2006. december 1-jei összeírás adatai szerint mindössze a sertés és a libaállomány volt nagyobb, mint egy évvel korábban. A szarvasmarha- és a sertésállomány egyre kisebb hányadát (2006 decemberében 31, illetve 37%-át) tartották egyéni gazdaságok. Az utóbbi években változatlanul a tyúkféleállomány felét és a juhállomány közel kilenctizedét gondozták az egyéni gazdálkodók.

A szarvasmarhák száma mérséklődő ütemben tovább csökkent az utóbbi három évben, ezen belül 2006-ban már mindössze 6 ezerrel fogyatkozott. (Az egyéni gazdaságokban 13 ezer darabbal csökkent, a gazdasági szervezetekben 7 ezerrel növekedett az állomány.)

Az EU-25 tagállamai közül a legnagyobb szarvasmarhatartók, Franciaország, Németország és Nagy-Britannia az állomány mintegy felét birtokolták, Magyarország pedig kevesebb mint 1%-kal rendelkezett.

Az elmúlt egy év során a tejhasznú tehenek száma 10 ezerrel apadt, a húshasznúaké viszont a tartás támogatásának hatására 4 ezerrel gyarapodott.

A sertések száma közel 4 millió volt december 1-jén, 134 ezerrel (3,5%-kal) több az egy évvel korábbinál. Ezen belül 290 ezer anyakocát, az előző évinél 13 ezerrel (4,7%-kal) többet tartottak a gazdaságok. A gazdasági szervezetek növelték, a kistermelők csökkentették a kocaállományukat. A sertések száma az elmúlt tíz évben 3,8 és 5,8 millió között ingadozott, az utóbbi három évben 5 millió darab alatt maradt, 2006. december 1-jén egymillióval volt kevesebb, mint 2003. december elején.

9. tábla

Decemberi állatállomány

Megnevezés	2004	2005	2006	2004	2005	2006
	1000 db			előző év=100,0		
Szarvasmarha	723	708	702	97,8	97,9	99,2
<i>Ebből: tehen</i>	345	334	322	98,6	96,8	96,4
Sertés	4 059	3 853	3 987	82,6	94,9	103,5
<i>Ebből: anyakoca</i>	296	277	290	90,5	93,6	104,7
Juh	1 397	1 405	1 298	107,8	100,6	92,4
<i>Ebből: anyajuh</i>	1 088	1 082	1 030	113,8	99,4	95,2
Baromfi	41 330	41 076	39 677	87,4	99,4	96,6
<i>Ebből: tyúkféle</i>	32 814	31 902	30 303	87,5	97,2	95,0
pulyka	3 592	4 415	4 087	84,4	122,9	92,6
liba	2 127	1 370	2 708	75,9	64,4	197,7
kacsa	2 797	3 389	2 579	103,2	121,2	76,1

Az EU-25 tagállamai közül a legnagyobb sertéstartók, Németország, Spanyolország és Lengyelország az állomány közel felét, Dániával és Franciaországgal együtt csaknem kétharmadát birtokolták, Magyarország pedig közel 3%-kal rendelkezett.

A juhállomány közel 1,3 millió volt december elején, 107 ezerrel (8%-kal) kevesebb, mint egy évvel korábban. Ezen belül a gazdasági szervezetek juhállománya lényegében nem változott, az egyéni gazdaságoké 109 ezerrel (9%-kal) fogyott. Az anyajuhok száma 1 millió 30 ezer, egy év alatt 52 ezerrel (5%-kal), mindkét gazdálkodási forma esetében hasonló mértékben csökkent.

A tyúkfélék száma 30,3 millió volt decemberben, 1,6 millióval (5%-kal) kevesebb az egy évvel korábbinál. Ezen belül 14,8 millió darab tojót, az egy évvel korábbinál 4%-kal kevesebbet tartottak a termelők. A 2005. decemberi összeíráshoz képest a gazdasági szervezetek tyúkállománya több mint 900 ezerrel (6%-kal), az egyéni gazdálkodóké közel 700 ezerrel (4%-kal) fogyatkozott.

A pulykaállomány 4,1 millió darab volt 2006. december 1-jén, 328 ezerrel (7%-kal) kisebb, mint egy évvel korábban. A libaállomány 2,7 millió darab volt, 1,3 millióval haladta meg az egy évvel korábbit. A kacsaaállomány 2,6 millió darab volt, 810 ezerrel (közel negyedével) csökkent 2005 decembere óta.

10. tábla

A főbb állatfajok tartási intenzitása régióként, 2006. december 1.
(100 hektár szántóra jutó állatállomány, darab)

Megnevezés	Országos átlag	Maximum		Minimum		Maximum a minimum %-ában
Szarvasmarha	16	Nyugat-Dunántúl	21	Dél-Dunántúl	12	182,0
Sertés	88	Dél-Alföld	113	Észak-Magyarország	38	299,8
Baromfi	880	Közép-Dunántúl	1202	Dél-Dunántúl	549	218,9

A főbb állatfajok közül a sertéstartás intenzitása tért el régióként a leginkább, mintegy háromszorosan, ami elsősorban a tartási hagyományokkal függ össze. A szarvasmarha- és a baromfitartásban kisebbek voltak a régiókénti különbségek.

Vágóállatok és állati termékek termelése

Az előzetes adatok szerint 2006-ban 1,4 millió tonna **vágóállatot termeltek** a gazdálkodók, az előző évvel közel azonos mennyiséget, a két évvel korábbinál 3,4%-kal kevesebbet. A vágóállat tömeg kilencziesiądét (egymással közel azonos arányban) a vágósertés- és a vágóbaromfi-termelők állították elő. Vágósertésből az előző évhez képest 2,0%-kal növekedett, a 2004. évitől azonban 9,2%-kal elmaradt a kibocsátás. Vágóbaromfiból az előző évhez viszonyítva 2,3%-kal kevesebbet, a két évvel korábbinál azonban 3,1%-kal többet állítottak elő. Vágómarhából 2006-ban 6,8%-kal nagyobb, vágójuhából viszont 5,3%-kal kisebb élőtömeg került ki a gazdaságokból, mint az előző évben.

A legnagyobb értékű **állati termék**, a tehéntej termelése (1,8 milliárd liter) 5,0%-kal, a tyúktojásé pedig (2,9 milliárd darab) 2,0%-kal csökkent a 2005. évihez képest. Nyersgyapjából 5,1 ezer tonnát, az előző évihez hasonló mennyiséget termeltek a juhászok. A méhészek 17,9 ezer tonna mézet pergettek ki, 9,2%-kal kevesebbet, mint 2005-ben.

Vágóállat- és állattermék-termelés

Megnevezés	2004	2005	2006 +	2004	2005	2006 +
				előző év=100,0		
Vágóállat összesen, ezer t	1 433	1 381	1 384	90,5	96,4	100,2
Ebből:						
vágómarha	98	88	94	88,3	89,8	106,8
vágójuh	19	19	18	111,8	100,0	94,7
vágósertés	683	608	620	85,6	89,0	102,0
vágóbaromfi	606	640	625	96,0	105,6	97,7
Hal, ezer t	19	19	19	105,6	100,0	100,0
Tehéntej, millió l	1 845	1 878	1 784	93,3	101,8	95,0
Nyersgyapjú, t	4 703	5 027	5 065	114,7	106,9	100,8
Tyúktojás, millió db	3 265	2 964	2 904	95,1	90,8	98,0
Méz, t	19 504	19 714	17 900	92,9	101,1	90,8
Egy tehénre jutó tejtermelés, l	5 970	6 260	6 472	99,6	104,9	103,4
Egy juhra jutó gyapjútermelés, kg	4,0	3,9	3,9	97,6	97,5	100,0
Egy tyúkra jutó tojástermelés, db	212	208	201	100,0	98,1	96,6

+ Előzetes adat.

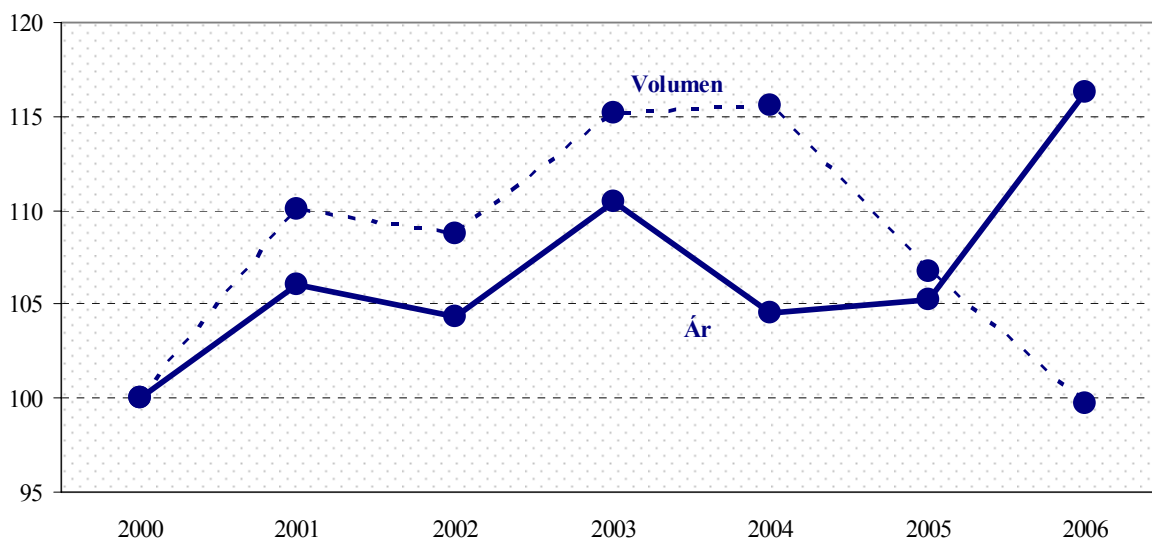
BŐVEBBEN

5. Értékesítés, felvásárlási és ráfordítási ár

A mezőgazdasági termékek felvásárlásának volumene az évtized elején egyre növekedett, az utóbbi két évben viszont csökkent, 2006-ban már a 2000. év szintjére süllyedt. Eközben a **termelőiár-színvonal** szinte folyamatosan emelkedett (mindössze 2004-ben, a kiugróan magas volumen évében csökkent), 2006-ban már 16,3%-kal volt magasabb, mint 6 évvel korábban. Az árszínvonal 2003. és 2006. évi kiugrását a gabonák külpiazi keresletének élénkülése határozta meg.

5. ábra

A mezőgazdasági termékek felvásárlásának volumen- és árindexei
(2000=100,0)

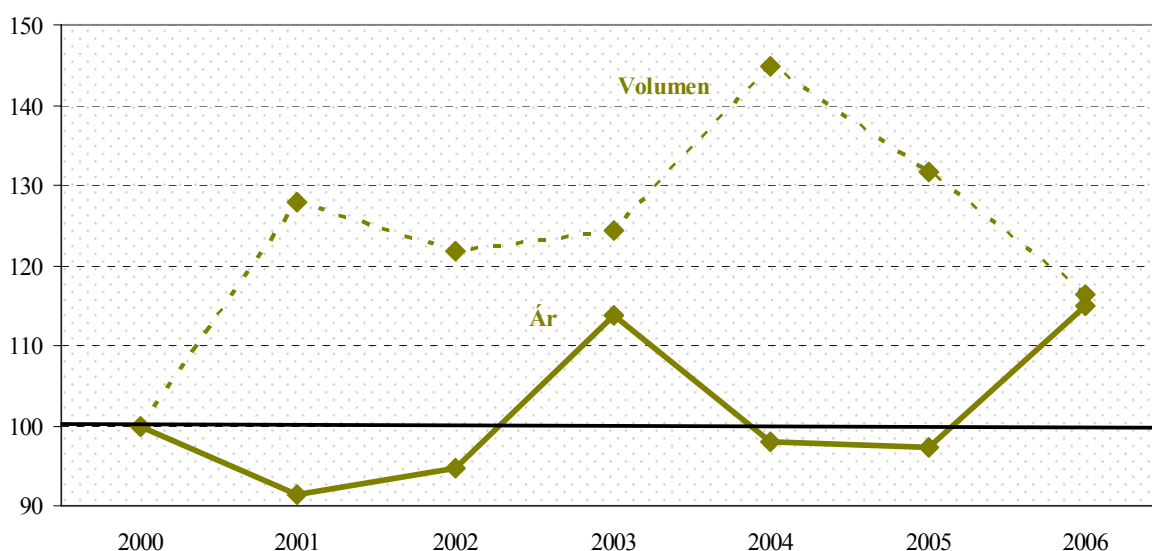

A mezőgazdasági termékek felvásárlási ára éven belül általában a piaci kereslet-kínálat változásának megfelelően alakul: nagyobb terméktömeg (kínálat) hatására az árak csökkennek, a kínálat szűkülése pedig növeli az árakat. Mezőgazdaságunk meghatározó termékei, a szántóföldi árunövények és a vágóállatok árát a **világpiaci ártendenciák** határozzák meg, melyek a többi ágazat (pl. a zöldségek, a gyümölcsök és a tejtermékek) árviszonyaira is jelentős hatást gyakorolnak. Néhány éves időszakot áttekintve az éves ingadozásoktól kisérvé az **árszínvonal növekvő tendenciája** érvényesül, az emelkedő termelési költségek következményeként.

A **növénytermesztési és kertészeti termékek** felvásárolt volumene (mely 2004-ben kiugróan, 44,8%-kal, 2006-ban már szerényebb mértékben, 16,3%-kal volt magasabb, mint 2000-ben) alapvetően meghatározta a mezőgazdasági termékek összességére is jellemző tendenciát.

6. ábra

A növényi termékek felvásárlásának volumen- és árindexei
(2000=100,0)

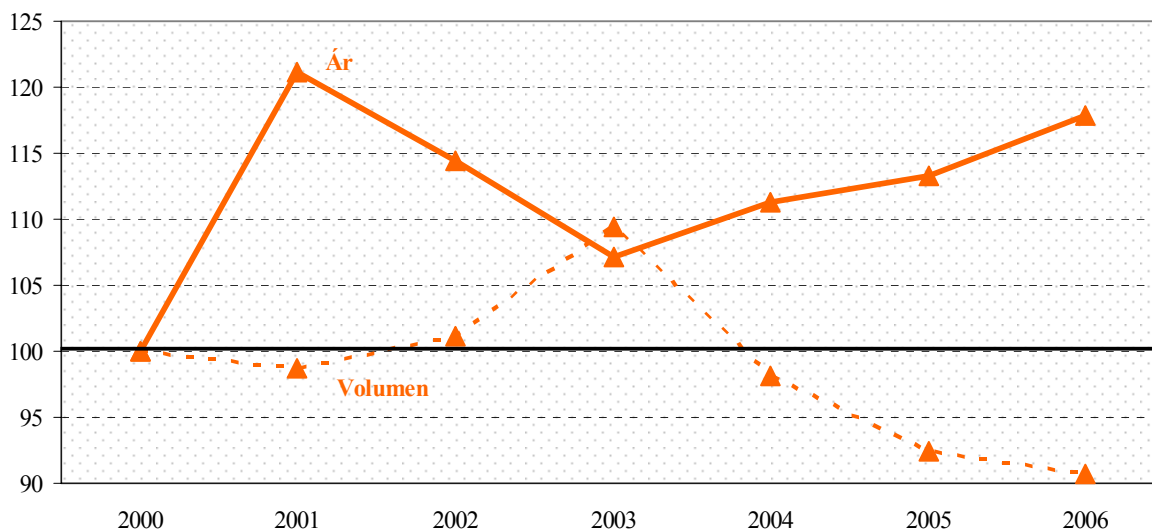

A felvásárlási árak mindössze 2003-ban és 2006-ban haladták meg (a gabonák árnövekedése következtében) a 2000. évit, az árszínvonal azonban a 2001. évi mélypontot követően enyhén emelkedő irányzatú volt.

Az **élő állatok és állati termékek** felvásárolt volumene 2000 óta szűkebb sávban ingadozott, mint a növénytermesztési és kertészeti termékeké. A 2002–2003-ban elért növekedéstől eltekintve csökkenő tendenciájú volt, és 2006-ban már 9,3%-kal elmaradt a 2000. évitől.

A felvásárlási árszínvonal a növényi termékekéhez hasonlóan erősen ingadozott; 2001. évi kiugrását elsősorban a vágósertés 41%-os és a vágócsirke 17%-os árnövekedése okozta, melyet két évig árcsökkenés követett. A 2003. évi mélypont után már folyamatosan enyhén emelkedett az élő állatok és állati termékek árszínvonala.

Az állattartási termékek felvásárlásának volumen- és árindexei
(2000=100,0)

Mezőgazdasági termékekből 2006-ban 6,6%-kal kevesebbet vásároltak fel, mint az előző évben. A növénytermesztési és kertészeti termékekből 11,6%-kal, élő állatokból és állati termékekből 1,9%-kal csökkent a felvásárlás. A meghatározó jelentőségű termékcsoporthoz a felvásárlási árának alakulását az utóbbi években a külpiazi lehetőségek változása már inkább befolyásolta, mint a felvásárolt mennyiség változása.

A gabonafélék ára 2004-ben az EU-szinten is jellemző rekordtermés hatásaként lecsökkent, ami a növényi termékek összevont árszintjét is visszavetette. A következő évi gabonaár-csökkenés mértéke már kisebb volt, a zöldség-gyümölcs árak pedig jelentősen növekedtek. A felvásárlási ár 2006-ban minden fontosabb termékcsoporthoz emelkedett. Az éves árindex nagyarányú növekedése jelentős részben a gabonafélék külpiazi keresletének élénkülésére vezethető vissza. A kereslet bővülését a környező országok és a világ termelés-csökkenése, valamint a bioetanol-gyártás világméretű fokozódása váltotta ki. Az olajosmagvak iránt a biodízelgyártás világméretű előretörése a korábbinál nagyobb keresletet támaszt, mely árszintjüket stabilizálja. A zöldség- és gyümölcstermelésben alapvetően a hazai termés-mennyiség változása határozta meg a felvásárlási árak alakulását. Az utóbbi két év korábbinál alacsonyabb termés-eredményei az árszínvonal növekedését okozták.

12. tábla

A mezőgazdasági termékfelvásárlás volumen- és árindexei főbb termékcsoporthoz
(előző év=100,0)

Megnevezés	Volumenindex			Árindex		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Növénytermesztési és kertészeti termékek	116,3	90,9	88,4	86,2	99,4	118,0
Ebből: gabonafélék	120,3	93,9	97,0	79,2	90,1	124,1
ipari növények	143,5	90,8	70,6	102,4	102,8	100,9
zöldség	79,6	92,3	96,0	104,0	107,6	114,3
gyümölcs (borszőlővel együtt)	103,4	57,2	111,8	75,1	121,6	116,5
Élő állatok és állati termékek	89,7	94,2	98,1	103,9	101,8	104,0
Ebből: élő állatok	88,4	91,0	104,4	110,1	103,1	104,9
állati termékek	92,6	100,0	84,9	94,7	99,7	102,3
Mezőgazdasági termékek összesen	100,3	92,4	93,4	94,6	100,7	110,6

Az élő állatok és az állati termékek összevont értékesítési volumene az utóbbi években is egyre csökkent (ezen belül az élő állatok értékesítése ettől eltérően 2006-ban kissé növekedett). Az élő állatok ára folyamatosan kúszott felfelé, az állati termékeké azonban csupán 2006-ban növekedett, szerény mértékben.

A főbb mezőgazdasági termékek közül 2006-ban a gabonafélék felvásárlási ára növekedett a legjelentősebben. Az ipari növények közül a repcemag ára nőtt számottevően. Az egyes zöldségfélék és gyümölcsök termésmennyisége és ezáltal felvásárlási ára évről évre nagymértékben ingadozik, 2006-ban általában emelkedett.

13. tábla

Főbb mezőgazdasági termékek felvásárlási átlagára

Megnevezés	Felvásárlási átlagár áfa nélkül, Ft/kg				Előző év=100,0		
	2003	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Étkezési búza	30,40	23,90	21,00	26,60	78,6	87,9	126,7
Kukorica	29,20	22,50	21,00	25,80	77,1	93,3	122,9
Napraforgómag	50,50	55,00	48,90	50,40	108,9	88,9	103,1
Káposztarepcemag	56,40	55,50	48,50	56,00	98,4	87,4	115,5
Burgonya	50,70	37,40	25,60	50,60	73,8	68,4	197,7
Paradicsom	21,00	29,30	44,20	52,90	139,5	150,9	119,7
Vöröshagyma	38,50	34,20	29,20	52,60	88,8	85,4	180,1
Csemegekukorica	19,10	23,10	20,80	22,90	120,9	90,0	110,1
Szőlőbor	114,70	107,10	97,00	122,10	93,4	90,6	125,9
Borszőlő	59,50	45,00	47,30	62,80	75,6	105,1	132,8
Alma	18,50	12,10	25,10	27,60	65,4	207,4	110,0
Vágósertés	228,40	262,10	274,70	292,30	114,8	104,8	106,4
Vágócsirke	171,70	183,30	170,00	170,40	106,8	92,7	100,2
Vágópulyka	252,90	266,40	250,10	242,90	105,3	93,9	97,1
Tehéntej	71,40	62,90	64,30	63,80	88,1	102,2	99,2
Tyúktojás (Ft/db)	10,90	12,10	12,30	14,20	111,0	101,7	115,4

A vágócsirke ára a mérséklődő kereslet (baromfiinfluenza) miatt csak stagnált, miközben a vágómarháért és a hizott sertésért az élénkülő kereslet következtében többet fizettek a felvásárlók. Az állati termékek közül a tyúktojás ára emelkedett számottevően.

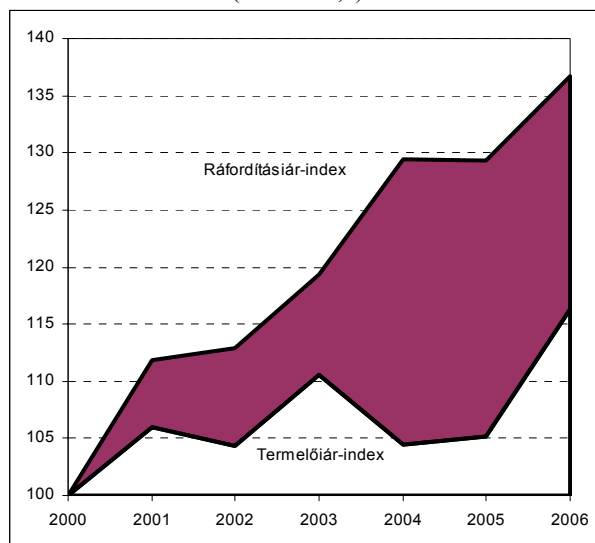
A felvásárlási árakra jellemző, hogy többéves periódust vizsgálva árszínvonaluk kisebb mértékben növekszik, mint a mezőgazdasági ráfordítási áraké. 2006-ban ettől eltérően az **agrárrolló** 4,6%-os árnyereséget mutatott a mezőgazdaság javára.

A termelőiár- és a ráfordításiár-index hányadosa az agrárrolló, mely megmutatja, hogy adott évben érvényesült-e a mezőgazdasággal szemben az ipar árlefölöző hatása. (A ráfordítási árak gyorsabb növekedése a mezőgazdasági termelőket hatékonyabb, költségtakarékosabb termelésre ösztönzi.)

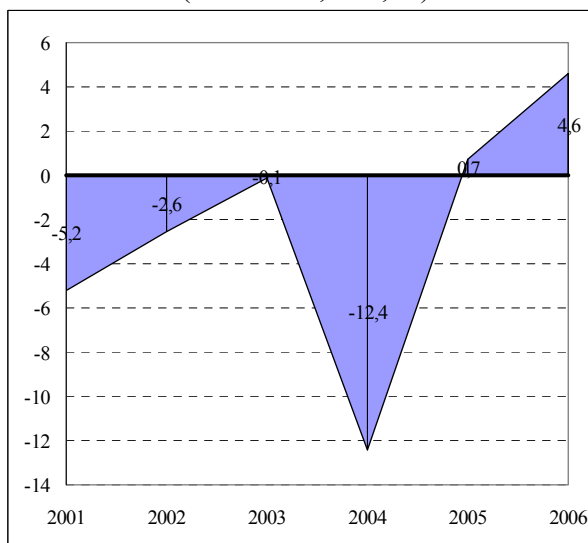
A mezőgazdaság ráfordításiár-szintje 2006-ban 5,7%-kal, ezen belül a folyó termelő felhasználása 5,5%-kal, a beruházásoké 6,6%-kal emelkedett.

A termelőiár-szint a növénytermesztésben nagyobb mértékben, az állattenyésztésben azonban kevésbé növekedett, mint a ráfordításiár-szint. Az energiaár 2006-ban 6,7%-kal emelkedett, kisebb mértékben, mint az előző két évben. A növénytermesztés ráfordításai közül a műtrágyák drágultak leginkább, 14,6%-kal. Az állattenyésztés költségei közül a takarmányok 4,7%-kal kerültek többre, mint 2005-ben.

Mezőgazdasági termelői- és ráfordításiár-index
(2000=100,0)

Agrárrolló
(termelőiár-index a ráfordításiár-index %-ában)
(eltérés 100,0-tól, %)

BŐVEBBEN.

6. Külkereskedelem

Az élelmiszer-gazdaság a nemzetgazdaság külkereskedelmi forgalmából mindössze néhány százalékos aránnyal részesedik, pozitív egyenlege miatt azonban nagy jelentőségű. A nemzetgazdaság dinamikusabban növekvő exportján belül az élelmiszer-gazdaság az utóbbi években csökkenő hányadot képviselt, miközben az importon belüli aránya megnövekedett.

Az **országokénti** változásban meghatározó szerepe volt az EU-25-tel lebonyolított külkereskedelemnek. Az EU-ba irányuló élelmiszerexport ugyanis kevésbé növekedett, mint a behozatal. (Ezt számbavételi változás is okozza, 2003-tól ugyanis a tengerentúli származási ország helyett a befogadó kikötővel rendelkező EU-tagország szerepel az import feladójaként.) Az EU-val lebonyolított élelmiszer-külkereskedelem (korábban erősen pozitív) egyenlege az utóbbi években (részben emiatt) leapadt, a 2006. évi aktívum már szinte teljes egészében az egyéb országokba irányuló külkereskedelemből származott.

14. tábla

Az élelmiszerek, italok és dohány külkereskedelme országcsoportonként

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Export, milliárd Ft						
Összesen	656,2	601,3	630,3	671,8	718,0	851,4
Ebből: EU-25	400,2	373,2	395,8	458,0	486,2	574,7
egyéb országok	256,0	228,1	234,4	213,8	231,7	276,7
Import, milliárd Ft						
Összesen	281,4	292,4	327,1	448,7	536,9	636,9
Ebből: EU-25	165,8	110,1	251,9	375,4	480,5	574,6
egyéb országok	115,6	110,1	75,3	73,3	56,4	62,3
Külkereskedelmi egyenleg, milliárd Ft						
Összesen	374,8	308,9	303,1	223,1	181,1	214,5
Ebből: EU-25	234,4	190,8	143,9	82,6	5,8	0,1
egyéb országok	140,4	118,0	159,2	140,4	175,3	214,4
Részesedés, %						
A nemzetgazdaság exportjából	7,5	6,8	6,5	6,0	5,8	5,5
A nemzetgazdaság importjából	2,9	3,0	3,1	3,7	4,1	4,0

Magyarország 2006-ban az élelmiszerek, italok és dohányárak külkereskedelmében összesen 140 országgal állt kapcsolatban. Ezek közül 97 országba (a külkereskedelmi partnerek mintegy héttizedébe) exportált és onnan importált is, ami az összes export értékének 98,7%-át, az összes importénak 99,7%-át tette ki. Ezeken kívül export még 25 országba irányult, import 18 országból érkezett, a fennmaradó igen kis részarányt képviselve a forgalomból.

15. tábla

Élelmiszerek, italok és dohány exportja és importja főbb országok szerint, 2006

Sor-szám	Magyarországról export			Magyarországra import		
	befogadója	milliárd Ft	megoszlás, %	feladója	milliárd Ft	megoszlás, %
1.	Németország	115,4	13,6	Németország	149,5	23,5
2.	Olaszország	84,2	9,9	Lengyelország	95,4	15,0
3.	Ausztria	66,2	7,8	Hollandia	66,5	10,4
4.	Oroszország	54,2	6,4	Ausztria	46,5	7,3
5.	Románia	51,9	6,1	Szlovákia	42,3	6,6
6.	Szlovákia	38,3	4,5	Olaszország	37,2	5,8
7.	Lengyelország	36,9	4,3	Csehország	30,7	4,8
8.	Csehország	35,6	4,2	Franciaország	25,6	4,0
9.	Nagy-Britannia	33,1	3,9	Spanyolország	19,7	3,1
	1-9. összesen	515,8	60,6	1-9. összesen	513,4	80,6
10.	Szlovénia	26,5	3,1	Belgium	17,2	2,7
11.	Hollandia	26,4	3,1	Nagy-Britannia	14,1	2,2
12.	Görögország	25,8	3,0	Románia	11,1	1,7
13.	Franciaország	23,5	2,8	Horvátország	11,0	1,7
14.	Horvátország	21,5	2,5	Szlovénia	10,2	1,6
15.	Spanyolország	19,7	2,3	Dánia	7,7	1,2
16.	Ukrajna	16,3	1,9	Törökország	5,7	0,9
17.	India	14,3	1,7	Egyesült Államok	5,7	0,9
	1-17. összesen	689,9	81,0	1-17. összesen	596,1	93,6
	121 ország összesen	851,4	100,0	115 ország összesen	636,9	100,0

A magyar kivitel több befogadó ország között egyenletesebben oszlott meg, miközben a behozatal kevesebb országból koncentráltabban érkezett. Az export négyötöde 17 országba irányult, melyek közül 12 volt az EU-25 tagja, az összes export 63%-át befogadva. Az import négyötödét az EU-25 9 tagországa szállította. (A koncentráció kivittel való összehasonlítása végett: a behozatal 94%-át nyújtó 17 ország közül az EU-25-be tartozó 13 partnertől az importértéknek 88%-a származott.) A külkereskedelmi forgalom országonkénti alakulása is jelzi, hogy a magyar termékfelesleg mintegy harmadát EU-n kívülre kellett elhelyezni, ugyanakkor az import túlnyomó része az EU-tagállamokból származott.

Magyarország az élelmiszerek, italok és dohányárak külkereskedelmi forgalmában 2006-ban összesen 214,5 milliárd Ft aktívumot ért el, ezen belül 81 országgal szemben összesen 381,1 milliárd Ft exporttöbbletre tett szert, 59 országból viszont összesen 166,6 milliárd Ft importtöbbletet fogadott be.

Az exporttöbblet négyötödét 15 ország (közülük 6 EU-tagország csupán az exporttöbblet egyharmadát) fogadta be. Az exporttöbbletet főként gabonafélék, olajos magvak és takarmányok, valamint sertés- és baromfihús-készítmények kiszállítása eredményezte.

Az importtöbblet négyötödét ugyanakkor 4 EU-tagállam (részben nem származási, hanem kikötőbe érkeztető feladó országként) érte el. A rangsor elején álló 15 ország közül pedig 8 volt az EU tagja, melyekből összesen az importtöbblet 89%-a származott. A legjelentősebb importtöbblet főként élő sertés, húskészítmények, tejtermékek, valamint italok és dohányárak behozatalából keletkezett.

16. tábla

Élelmiszerek, italok és dohány külkereskedelmi egyenlege főbb országok szerint, 2006

Sor- szám	Az országonkénti exporttöbblet			Az országonkénti importtöbblet		
	csökkenő rangsora szerinti					
	ország neve	export- többlet, milliárd Ft	meg- oszlás, %	ország neve	import- többlet, milliárd Ft	meg- oszlás, %
1.	Oroszország	54,1	14,2	Lengyelország	58,5	35,1
2.	Olaszország	47,1	12,3	Hollandia	40,1	24,1
3.	Románia	40,8	10,7	Németország	34,1	20,5
4.	Görögország	20,8	5,5	Belgium	5,4	3,2
	<i>1-4. összesen</i>	<i>162,7</i>	<i>42,7</i>	<i>1-4. összesen</i>	<i>138,1</i>	<i>82,9</i>
5.	Ausztria	19,7	5,2	Szlovákia	4,0	2,4
6.	Nagy-Britannia	19,0	5,0	Dánia	3,0	1,8
7.	Szlovénia	16,3	4,3	Thaiföld	2,9	1,7
8.	Ukrajna	15,9	4,2	Törökország	2,8	1,7
9.	Bosznia-Hercegovina	13,8	3,6	Franciaország	2,2	1,3
10.	India	12,8	3,4	Brazília	2,0	1,2
11.	Japán	12,2	3,2	Kína	1,6	0,9
12.	Svájc	11,1	2,9	Vietnam	1,4	0,9
13.	Horvátország	10,6	2,8	Argentína	1,2	0,7
14.	Koreai Köztársaság	7,9	2,1	Egyesült Államok	0,9	0,5
15.	Svédország	7,3	1,9	Írország	0,9	0,5
	<i>1-15. összesen</i>	<i>309,2</i>	<i>81,1</i>	<i>1-15. összesen</i>	<i>160,9</i>	<i>96,6</i>
	81 ország összesen	381,1	100,0	59 ország összesen	166,6	100,0

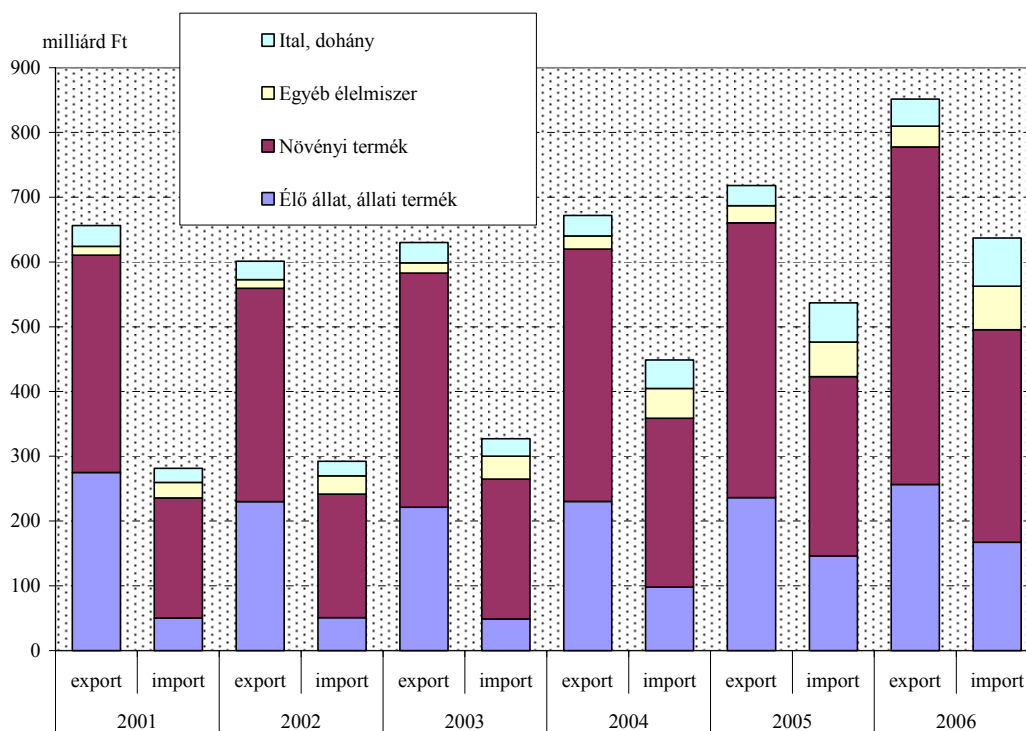
Az export **termékcsoportonkénti** szerkezete megváltozott az utóbbi években: az élő állatok és állati termékek aránya néhány százalékkal csökkent, ezzel szemben a növényi termékeké a kedvező szántóföldi hozamok következtében növekedett. (A mezőgazdaság és

élelmiszeripar exportjából a gabonafélék 2004-ben 16,8%-kal, 2005-ben 19,4%-kal, 2006-ban 22,0%-kal részesedtek.)

Az importon belül a továbbra is legmagasabb hányadot (2004-ben 65,2%-ot, 2005-ben 58,1%-ot, 2006-ban pedig 51,5%-ot) képviselő növényi termékek (mint pl. a déligyümölcsök, a kávé, a tea, a szójadara) részaránya lecsökkent, mert a többi fő termékcsoporthoz gyorsabban növekvő behozatala miatt az összetétel is változott. Az importból az élő állatok és állati termékek 2002-ben 17,4%-kal, 2004-ben 21,9%-kal, 2006-ban már 26,3%-kal (az italok és dohányárakuk eközben 7,7 majd 9,8 és ezt követően 11,7%-kal) részesedtek.

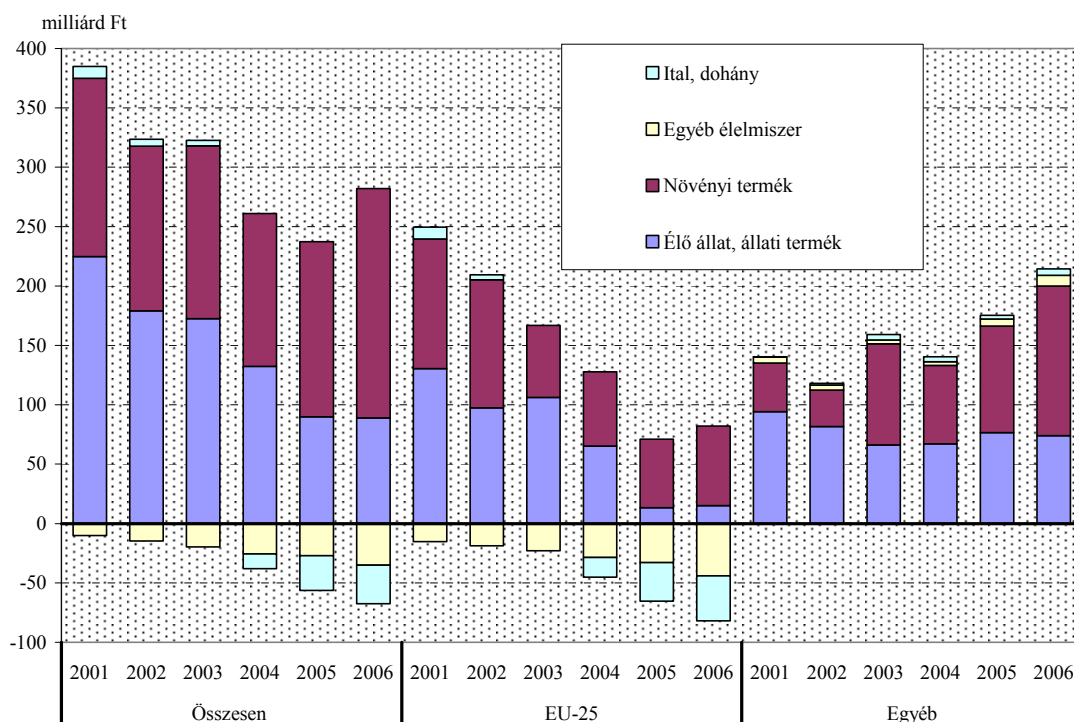
9. ábra

Az élelmiszerek, italok és dohány külkereskedelmi forgalma

Az élelmiszerek, az italok és a dohány külkereskedelmi forgalmának egyenlege 2004–2005-ben jelentősen lecsökkent. Ezt a tendenciát 2006-ban a szántóföldi növények korábbinál magasabb áron történő értékesítése törte meg. A gabonafélék forgalmából 2004-ben a külkereskedelmi egyenleg 30,1%-a, 2005-ben 51,6%-a, 2006-ban 63,4%-a származott.

Az élelmiszerek, italok és dohány külkereskedelmi egyenlege

Az EU-25-tel folytatott élelmiszer-gazdasági külkereskedelem pozitív egyenlege 2001 óta évről évre csökkent, és 2006-ban már szinte alig maradt aktívuma. A külkereskedelmi többletet elsősorban az élő állatok és állati termékek, valamint az italok és dohánytermékek egyre növekvő importja rontotta, de a növényi termékek aktívuma is csökkent. Az aktívum csökkenésének 2005. évi mérséklését, illetve 2006. évi kismértékű javulását leginkább az EU-25-ön kívüli országokba irányuló gabonaértékesítés növekedése eredményezte.

BŐVEBBEN:

MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK

Az elemzésben néhány esetben előzetes vagy becsült adatokra támaszkodtunk.

Az adatok forrása: a termelési és az értékesítési alapadatok esetében a KSH rendszeres kérdőíves adatgyűjtése (elsősorban a gazdasági szervezeteknél), valamint a KSH területi szerveinek koordinálásával működő szakértői bizottságok becslései.

A felvásárlási statisztikai adatgyűjtés a termelőktől feldolgozási vagy továbbértékesítési célra mezőgazdasági termékeket vásárló gazdasági szervezetek közül az élelmiszerek és italok gyártása (15) ágazatba és a mezőgazdaságtermék-nagykereskedelem (5110) szakágazatba soroltakra, továbbá a 20 főnél többet foglalkoztató egyéb szervezetekre terjed ki, amennyiben mezőgazdaságtermék-vásárlásuk értéke meghaladja összes beszerzésük értékének 5%-át.

A **volumenindexek** a nemzetgazdasági elszámolásokban alkalmazott fix árbázison számított láncindexek.

Földterület használat szerint: a KSH az ország földterületét a tényleges használat szerint mutatja ki. Ez nem azonos a tulajdon szerinti és a nyilvántartott művelési ágak szerinti adatokkal, amelyeket a földhivatalok vezetnek.

Az egyéb szervezetek és gazdálkodók összes földterületében tartjuk nyilván az utak és belterületek által elfoglalt területeket is, amelyek nem állnak mezőgazdasági művelés alatt.

Vágóállat: közületi, üzemi vagy egyéb vágási célokat, valamint vágóállatexport-célokat szolgáló élő állatok, fajra, korra, ivarra és súlyra való tekintet nélkül (a vágóállatok súlyadatain minden esetben élő testtömeg értendő).

Mezőgazdasági termelői árak indexe: a mezőgazdasági termelőktől továbbértékesítésre vagy feldolgozásra felvásárolt, valamint közvetlenül a lakosságnak fogyasztásra (piacon) eladott mezőgazdasági termékekért a termelőknek kifizetett áraknak az előző évi (vagy a 2000. évi) átlagárakhoz viszonyított változásait mutatja. Az indexeket a Laspeyres-formula szerint számítjuk, amelynél a súlyt a mezőgazdaságon kívülre történő értékesítés 2000. évi értékarányai képezik.

Felvásárlási átlagár: a naptári évben felvásárolt termékekért fizetett összeg (általános forgalmi adó nélkül) és a hozzá tartozó mennyiség hányadosa.

Mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági társaság: jogi személyiségű és jogi személyiség nélküli vállalkozás, költségvetési és egyéb szervezet, ágazati besorolástól függetlenül.

Mezőgazdasági tevékenységet folytató szövetkezet: ágazati besorolásától független szövetkezet.

Gazdaság: mezőgazdasági tevékenységet folytató, technikailag és gazdaságilag különálló termelőegység, amely(nek)

- *2003. december 1-jén használt*
 - **termőterülete** (szántó, kert, gyümölcsös, szőlő, rét, legelő, erdő, nádas, halastó külön-külön vagy együtt) legalább **1500 m²**, vagy
 - **gyümölcsös-, illetve szőlőterülete** külön-külön vagy együtt legalább **500 m²**, vagy
- *2003. december 1-jén az istállózott mezőgazdasági haszonállat-állománya legalább*
 - **egy nagyobb élő állat (szarvasmarha, sertés, ló, juh, kecske, bivaly),**
 - **50 db baromfi** (tyúkféle, liba, kacs, pulyka, gyöngyös) külön-külön vagy együtt,
 - **25-25 házinyúl, prémesállat, húsgalamb** vagy
 - **5 méhcsalád** vagy
- *az összeírást megelőző 12 hónap folyamán*
 - mezőgazdasági szolgáltatást végzett, vagy
 - intenzív kertészeti termelést (pl. üvegház, fólia alatti termelést) folytatott.

Gazdasági szervezet: jogi és nem jogi személyiségű vállalkozás, az egyéni vállalkozók és az egyéni gazdasági tevékenységet folytatók nélkül.

Egyéni gazdaság: a mezőgazdasági tevékenységet folytató háztartás és az adószámmal rendelkező egyéni vállalkozás által működtetett gazdaság.

Lakossági munkaerő-felmérés: a 15–74 éves népesség gazdasági aktivitását vizsgálja. A reprezentatív felmérés 1992 óta negyedévenként mintegy 24 ezer háztartásra terjed ki. A közölt adatok teljeskörűsített éves átlagok. A munkaerő-felmérés mezőgazdaságra vonatkozóan csak azon munkavállalók és egyéni gazdaságokban munkát végzők adatait tartalmazza, akiknek fő jövedelemszerző tevékenysége a gazdálkodás.

Intézményi munkaügyi statisztika: a 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások és költségvetési szervezetek gazdasági ágankénti megfigyelésén alapul. Ennek keretében a mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás, valamint a halászat gazdasági ágakba sorolt gazdasági szervezetekben alkalmazásban állókat figyeli meg.

Éves munkaerőegység: ahhoz, hogy a részmunkaidőt és az időnymunkát figyelembe vehessük, a mezőgazdasági foglalkoztatást, illetve annak változásait éves munkaegységekben (ÉME – angolul AWU) mérjük. Egy ÉME egyetlen olyan személy munkaidő-ráfordításának felel meg, aki egy egész éven át teljes munkaidőben végez mezőgazdasági tevékenységet egy mezőgazdasági egységben (1 ÉME = 1800 munkaóra = 225 munkanap). Megkülönböztetünk fizetés nélküli és fizetett ÉME-t, amelyek együttesen teszik ki az ÉME-k teljes mennyiségét. A fizetett munkaerő-felhasználásban elszámolt munkamennyiség értéke megfelel a mezőgazdasági számlarendszer „munkavállalói jövedelem” sorában elszámolttal. A közölt eredmények az Általános mezőgazdasági összeírás, az intézményi munkaügyi statisztika és a munkaerő-felmérés adatain alapulnak.

Bruttó kibocsátás: tartalmazza az elszámolási időszakban mért értékesítés, a termelőegységen belüli felhasználás (kivéve az azonos tevékenységen belül felhasznált termékeket, mint pl. a saját termelésű vetőmag, állati eredetű takarmányok, keltető-tojás, zöldtrágya stb.), a termelők által feldolgozott termékek, a saját fogyasztás, a saját előállítású tárgyi eszközök és a készletváltozás értékét.

A folyó termelő-felhasználás: a más termelőegységtől vásárolt, valamint a saját termelés kibocsátásaként is számbavett azon termékek és szolgáltatások értéke, amelyeket az elszámolási időszakban, a termelési folyamat során új termékek és szolgáltatások előállításához használnak fel.

Bruttó hozzáadott érték: a bruttó kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbsége. (Nemzetgazdasági szinten megfelel az alapáron számított bruttó hazai terméknek.)

Bruttó hazai termék: piaci beszerzési áron számított (alapáras adatának a termékadók és -támogatások – gazdasági ágakra fel nem osztható – egyenlegével korrigált) értéke a nemzetközi összehasonlításokra alkalmazott GDP.

Agrárrolló: az EUROSTAT előírásai szerint az agrárrolló számításakor – az eddigi gyakorlattól eltérően – a mezőgazdasági termelőiár-indexet osztjuk a mezőgazdasági ráfordítások árindexével. A ráfordításiár-indexek nem csak az ipari eredetű, hanem a mezőgazdasági eredetű felhasználást (pl. vetőmag, takarmány) is figyelembe veszik. A ráfordítások indexe tartalmazza mind a folyó termeléshez felhasznált termékek és szolgáltatások, mind a mezőgazdasági beruházási javak árindexeit.

Bruttó állóeszköz-felhalmozás: a termelők által a naptári évben beszerzett, létesített, előállított állóeszközök értéke, csökkentve a továbbadott állóeszközök értékével. Az állóeszközök valamilyen termelési folyamat során kibocsátásként előállított olyan tárgyi eszközök (gépek, épületek és építmények, ültetvények, tenyészállatok) vagy immateriális javak, amelyek ismétlődő vagy állandó jelleggel maguk is felhasználásra kerülnek egy másik, egy évnél hosszabb termelési folyamatban. Az adatok a mezőgazdasági tevékenységet végzők (gazdasági szervezet és egyéni gazdaság) mezőgazdasági célú állóeszköz-felhalmozására vonatkoznak.